

ГОЛУБ А. П.,
ГОЛУБ М. А.,
м. Київ

МІФОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Зростання національної самосвідомості України сприяє відродженню інтересу до духовної спадщини народу. Рушійною силою в цьому процесі постає не простий абстрактний інтерес, а життєва вимога усвідомити власну історію, зрозуміти менталітет нації крізь світло надбань минулого. Останнього неможливо досягти без історико-філософського осмислення витоків національної свідомості. Ментальність нерозривно пов'язана з історичними умовами формування нації та зміною народного світовідчуття й світорозуміння.

Раніше панував традиційний погляд, який вважав формою існування філософії цілісні вчення та системи. Решта духовних надбань, у кращому випадку, звертала на себе увагу тільки як передісторія філософії. Перегляд розуміння сутності об'єкта

історико-філософського дослідження приводить історико-філософське українознавство до переорієнтації досліджень на рівень культури. Внутрішнім змістом, осередком культури виступає культура світоглядна. Дослідження проблем становлення й специфіки світоглядної культури українського народу неможливе без всебічного осмислення світоглядної культури Київської Русі, виявлення ознак, вихідних елементів, домінант та тенденцій.

Світоглядна культура Київської Русі - це світогляд переломної епохи, епохи взаємодії міфологічно-язичницької й християнських традицій. Період формування національної ментальності визначається міфологічним синкретизмом, осередком якого виступає міфологічно-язичницький світогляд.

Така постановка проблеми відкриває нові ракурси вивчення та дослідження цієї важливої сьогодні проблеми. На жаль, історики вітчизняної філософії не зверталися до вивчення духовної культури саме в такому зрізі.

Дуже важливо звернутися до проблеми дослідження світоглядних парадигм, до аналізу явищ, процесів, тенденцій, схильностей, пов'язаних зі світоглядною проблематикою Київської Русі, які реалізують себе, відрізняючись засобами вираження, але структурно утворюють певні прототипи мислення, світоглядні орієнтири, стереотипи. Саме аналіз світоглядних парадигм допоможе детально дослідити специфіку становлення національної ментальності, зрозуміти основні тенденції розвитку духовної вітчизняної культури.

Складність вивчення тогочасної культури полягає перш за все у відсутності наукової методики подібних досліджень. Вони передбачають звернення до широкого соціально-практичного і культурного контексту, дослідження велетенського масиву нефілософських явищ. Писемних пам'яток, що могли б допомогти дослідженню проблеми, залишилось дуже мало. Тому основним джерелом при дослідженні міфологічно-язичницького світогляду є народна творчість, багата фольклорна традиція.

Давньоруське язичництво являло собою багатогранний масив обрядів, вірувань, поглядів, який склався в результаті багатомісячних нашарувань слов'янської передісторії. Русичі створили складну систему міфологічного розуміння світу, яка увібрала в себе складний комплекс розуміння й специфічних тлумачень тих чи інших явищ навколишнього світу.

У міфологічному світорозумінні давніх русичів сформувалися основні поняття-кліше. Використовуючи ці кліше, міфологічне світобачення, розвиваючись, ускладнювалось. Над ними та обрядовою практикою, яка конкретизувала їх,

виникають світоглядні парадигми, котрі стають певним світоглядним взірцем, впорядковуючим розуміння світу.

Із зародженням феодальних відносин відбувається процес руху світогляду від міфологічно-язичницької свідомості з її поліестетичними віруваннями до монотеїзму. Відбувається рішучий поворот. Але християнська світоглядна культура не зруйнувала міфологію. Міф відокремився від релігії, від світогляду, але він стає предметом фольклорного мистецтва, фактом поезії, естетичним феноменом. Втрачаючи світоглядну парадигматичність, міфологічно-язичницьке світовідчуття й світорозуміння переходять зі сфери світоглядних орієнтацій, домінант, установок у сферу художньо-поетичних образів.

Саме звідси бере початок факт того тривалого існування елементів міфологічно-язичницького світосприймання в нашій культурі.

Поступове ослаблення традиційного світорозуміння проявилось у характері змін епічних жанрів, які поступово вивільнялися від нашарувань міфології. Прикладом цього є казковий фольклор та билинний епос. Хоча ми і бачимо там архаїчне минуле, але стрижнем змісту постає моральний елемент.

І сьогодні ми також не можемо не зважати на могутній пласт народної творчості, яка відображає основні принципи та устої суспільства. А якщо цього не має, то можна з впевненістю зробити висновок, що це лише твір, як явище, але ніяк не народна творчість.